СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 232. Джерзі Сіти, Н. Дж., пятниця, 4-го жовтня 1940. No. 232. Jersey City, N. J., Friday, October 4, 1940. VOL. XLVIII.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

СТВОРЕННЯ МОРСЬКОЇ СИЛИ ПО АТЛЯНТІЙСЬКІМ БОЦІ

ВАШИНҐТОН. — Департамент фльоти заявив, що він творить по Атлянтійськім боці окрему воєнну фльоту, що складатиметься з 125 воєнних кораблів ріжного сорту. Ця фльота ступнево буде скріплена новими кораблями, що виходитимуть з будівельних доків. Фльота носитиме назву „патрулюючої сили". На її чолі стане адмірал Іліс. Ця корабельна сила буде мати також відповідне число боєвих літаків.

На пресовій конференції секретар фльоти, Накс, на запит одного журналіста, чи Америка не задумує висилати кораблів до Австралії і Нової Зеляндії, відповів, що офіційно ніщо про те не знає, але це булаб добра думка.

НАРАДИ АМЕРИКАНСЬКО-КАНАДІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ.

БОСТОН. — Члени американсько-канадійського комітету в справах спільної оборони зібрались разом під головуванням Ля Ґвардії в Бостоні й увагу свою присвячували справі оборони канадійських берегів із боку Тихого океану. Канадійські представники казали, що хоч велику частину своєї енергії вони присвячують східним берегам, але не спускають з ока також західних берегів. Канадійський уряд при помочи Америки зачне добре укріпляти свої західні береги. В той сам час Америка творить на Атлянтійськім океані сильну фльоту. Члени комітету стверджували, що колиб прийшло до найгіршого, то спільна американсько-канадійська фльота зустрілаб ворога 500 миль на морі і там розправилаєб з ним, не допустивши його до берегів.

БУДУЮТЬ НОВІ МОДЕЛІ ЛІТАКІВ.

ПЕТЕРСОН. — Член ради в справах зброєння, Вилйем Нудзен, відвідав фабрику літаків Курсіса-Врайта і придивлявся виробі нових американських бомбовиків, що будуть більші і скоріші від знаних досі на світі. Ті літаки матимуть мотори 2,200 коней сили. Зможуть робити безперервний шлях 6,000 миль. Можуть робити на годину 400 миль, можуть нести 18 тон бомб і залогу з 12 людей. Цілий літак важитиме 70 тон. Таких машин згадана фабрика тепер виробляє по 560 місячно. А з кінцем цього року вона буде виробляти по тисячу машин місячно.

ЗАЯВА ВИЛКОГО.

КЛІВЛЕНД. — Републиканський кандидат Вендел Вилкі щераз виразно зазначив, що колиб став президентом, то буде більше помагати Анґлії, ніж теперішний уряд це робить. Він закидав своїм критикам нечесну гру в тім, що вони стараються його змальовати перед людьми як приятеля Гітлера. Він далі критикував теперішні заходи уряду узброїти край, що в цю кампанію зброєння уряд встромлює багато партійної політики.

МАЛІ РОЗРУХИ В МЕКСИКО.

МЕКСИКО СИТІ. — Мексико по своїх останніх президентських виборах далі не успокоєне. Остання спроба повстання з боку прихильників Ґенерала Альмазана викликала легкий відгук по цілім краї і всюди слідне схвилювання серед людей. Ситуація наладована ріжними можливостями, але твердить, що все має під твердою кермою.

ПОВОРОТ ПІРСОНА З АРГЕНТИНИ.

БУЕНОС АЙРЕС. — Представник американського державного банку експорту-імпорту, Пірсон, повертає назад до Америки, пробувши короткий час в Арґентині. Його фінансова місія, як говорять місцеві арґентинські кола, не вдалась, бо він не наклонив арґентинські власти скористати з позички Злучених Держав Америки. Для фінансування полуднево-американських країв уряд Злучених Держав Америки призначив недавно 500 міліонів долярів. В Арґентині від давна нуртували течії, які поборювали вплив американських капіталів.

А. Ф. П. НЕВТРАЛЬНА В ВИБОРАХ.

ВАШИНҐТОН. — Американська Федерація Праці заявила, що в надходячих президентських виборах займатиме невтральне становище й не рекомендуватиме жадного кандидата. Хай члени самі вироблять собі погляд, на кого мають голосувати. В тій цілі Федерація Праці видасть брошуру, в якій буде представлене, що вона рекомендувала приняти обом партіям в їх політичних плятформах, а що вони приняли та що відкинули. Зате Федерація Праці буде поручати своїм членам кандидатів на місцеві стейтові і муніципальні уряди.

ГОВОРЯТЬ ПРО АНҐЛІЮ.

НЮ ЙОРК. — На літаку прибуло з Европи кількох американських журналістів. Вони говорили про положення в Лондоні. Кажуть, що німецькі бомби дуже нищать Лондон. Проте всі вони хвалили лондонських мешканців, що щодня йдуть до роботи немов би все було по старому. Навіть смерть їх знайомих і членів родини не виводить їх з рівноваги.

МУЖНИЙ ВИСТУП ПРОТИ ГІСТЕРІЇ І НЕСЛУШНИХ ЗАКИДІВ НАТУРАЛІЗОВАНИМ ГРОМАДЯНАМ

Національний інститут допомоги імігрантам видав „послання до Америки", підписане сотнею чільних американців, високих політиків, письменників, вчених, суспільних діячів і т. п. В тім посланні підписані звертаються до всіх американців, щоб не піддавались суспільній гістерії підсичуваній злобними та наповненими ненавистю до інших, людьми. Ті злобні люди в нинішню пору кидають поголовно на інших людей підозріння нельояльности супроти Америки. Вони обвинувачують у цьому головно тих американських громадян, що є чужого походження. Такі підозріння кривдять багатьох льояльних американських громадян. Сам факт, що якийсь громадянин не є роджений в Америці ще не доказує, що той громадянин не є льояльний. Так само як сам факт, що хтось родився тут, в Америці, ще не доказує, що він є сто відсотків льояльний. Америка складається з імігрантів. Всі ми тут є імігранти, або діти імігрантів.

„Ми подибуємо багато знаків зростаючої масової гістерії зродженої зо страху і ненависти", говориться дословно в тім посланні. „Це є конечним, щоб всі добрі громадяни поборювали цей неоправданий настрій товпи, коли ми бажаємо врятувати цю душу нашої країни, якій ми хочемо служити... Чужородні громадяни з кожного краю Европи боролись у нашій війні за незалежність. Помагали нам рятувати Юнію, вмірали в обороні демократії в минулій світовій війні. Ми не сміємо допустити до того, щоб солідарність нашого громадянства була підкопана розточуючими квасами безпідставного страху і масового підозріння... Ми бачимо чимраз більше доказів, що навіть добре думаючі приватні громадяни підносять безосновні упередження проти цілих груп льояльних американців чужого походження. Що вони завдають їм, без причини і розбору, несправедливі труднощі і кривди. Такий спосіб поступовання, ми віримо, служить якраз тим, що є правдивими ворогами нашого краю. Цей спосіб причиняється до розеднання."

БРИТІЙЦІ БОМБАРДУЮТЬ В ОДНІМ ДНІ ПОНАД 20 НІМЕЦЬКИХ МІСТ

Британський воєнний комунікат вичисляє цілий ряд німецьких міст, включно з Берліном, які були бомбардовані. Тих міст є понад 20. Головно бомбардовано рафінерії нафти і комунікаційні шляхи та залізничі центри. Летуни розповідають, що в Рурській области видно було вогонь на яких 60 миль. В околиці Берліна збомбардовано велику фабрику муніції.

ЗМІНА ТАКТИКИ, ЧИ ІНШЕ?

Яких 1,000 німецьких літаків літало в середу понад Великою Британією, але дивним дивом, боротьби з британськими літаками не зводили, а втікали, як тільки наближались британці. І не завдавали шкоди своїм бомбардуванням, яке, мимоходом кажучи, дуже змаліло. Виходилоб, що літаки літали більш для паради. Роздумуючи над тим, британці приходять до заключення, що з німецького „бліцкриґу" вже не остало нічого.

ПРО ШКОДИ ОДНОЇ ПРИСТАНІ

Що британські щоденні налети наносять велику шкоду ворогові, видно найкраще з того, що сказав у Віші французький міністер Бертельо про пристань Гавр. Отже за шість днів бомбардування цеї французької пристані британцями, казав він, було 94 вбитих французів, а ранених 200. В тому не вчислені великі втрати в вояках. Тих втрат німецьке командування не подає до відома.

НЕ БУДЕ НАПАДУ НА АНҐЛІЮ

В Анґлії є вже загальне переконання, що Німеччина не нападе цього року на британський острів. Властива німецько-британська боротьба перенесеться деінде. В зимі розіграється вона в першу чергу в Єгипті.

БЛЬОКАДА РОЗГРОМИТЬ НІМЕЧЧИНУ.

ЛОНДОН. — Ґю Далтон, міністер економічної війни, подає, що з Німеччиною станеться те саме, що було в 1918 році. Вона впаде тепер наслідком британської бльокади, так як впала кайзерівська Німеччина по першій світовій війні. В Німеччині, казав він, скоро не стане газоліни, гуми, міді, цини і текстильних продуктів. Її упадок може наступити навіть в такій хвилині, коли цього ніхто не буде сподіватись.

ТЕРТЯ МІЖ ПРАЦЕДАВЦЯМИ І РОБІТНИКАМИ МАЛІЄ.

На перекір комуністам і іншим підривним групам, які хотілиб в Америці загострити боротьбу між працею і капіталом, відношення між працедавцями і робітниками в Ню Йорку кращають і обі сторони чимраз більше звертаються до мирних засобів вирівнання непорозумінь, ніж до страйків. Таке ствердила дорадча комісія посадника Ля Ґвардії. Такого саме порозуміння потрібно, щоб програма зброєння була якслід виконана, ствердила згадана комісія.

ПРИГОТУВАННЯ НІМЕЦЬКИХ ЛЕТУНІВ.
— Молоді німецькі летуни дістають останні інструкції перед вилетом на бомбові рейди до Анґлії. На задньому пляні видно один бомбовик системи Стука.

ФАШИЗМ І БОЛЬШЕВИЗМ ДУЖЕ ЗБЛИЖЕНІ ДО СЕБЕ, КАЖЕ ҐАЙДА

РИМ. — Вірджініо Ґайда, відомий коментатор італійської загравичної політики, розписався в „Джіорнале д'Італія" про те, що є багато такого, що єднає комунізм і фашизм. Очевидно, що така писанина може декого здивувати, але хіба тільки хвилево, коли нагадає, що писано в Італії про большевизм підчас горожанської війни в Еспанії, чи навіть підчас совєтсько-фінської війни. Та тепер настали інші часи. Совєти ідуть разом з Італією і Німеччиною. Та Ґайда хоче доказати, що властиво нема ніякої зміни. Він підкреслює, що фашисти були перші, що то поставились до большевиків прихильно, бо Італія була першою з великих европейських держав, що визнала Совєти, дня 7. лютого 1924. Далі пригадує, що 2. вересня 1933 р. Італія заключила з СССР договір приязни, ненападу і невтральности, яким обиди держави зобовязались не робити нічого такого, що їм шкодилоб.

Не було ніколи ненависти до Совєтів.

Далі Ґайда підкреслює, що фашистівська влада ніколи не виявляла ніякої ненависти до Совєтської Росії. І то тому, бо була просвічена духом реалізму Мусолінія. Фашисти слідкували з великим подивом, як каже Ґайда, за внутрішньою російською еволюцією, за комуністичними поняттями і за большевицькою політичною системою. І не зважаючи на ріжниці системів, треба завважити, що між фашизмом і большевизмом є таки багато спільного. Большевицькі закони мало чим відріжняються від фашистських. Таке саме можна сказати про економічну і соціяльну політику, що як у большевиків так і в фашистів змагає до автаркії і авторитарности. Значить, що може бути приязнь, бо в большевиків діється те саме, що й в фашистів.

ПАПА ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ.

РИМ. — З ватиканських кол подають, що Папа затривожений тим, що в світі поширюються „большевицькі впливи". Має це бути наслідком того, що міжнародні обставини такі, що як Велика Британія і Америка, так з другого боку держави „осі, намагаються перетягнути Совєти кожний на свій бік. Совєти з цього користають і поширюють таним коштом свої впливи на щораз більшу територію. А з тими впливами шириться і большевицька фільософія. Заходить небезпека, що навіть така архикатолицька держава як Еспанія, готова також ввійти в союз з Совєтами. Папа хоче тепер видати енцикліку, звернену до католиків світа, в якій хоче звернути увагу на велику небезпеку з такого поширення комуністичних впливів.

СОВЄТИ З НІМЕЧЧИНОЮ.

БЕРЛІН. — З того, що пише німецька преса про німецько-совєтські відносини, виходить недвозначно, що Німеччина певна, що Совєти не стануть їй в нічому на перешкоді в її воєнних плянах, та що в короткому часі дійде до повного замирення між Японією і СССР.

ЯПОНІЯ І СОВЄТИ.

ТОКІО. — Яке є тепер відношення японського уряду до Совєтів, не знати, але з тону японської преси можна вносити, що є змагання до повного замирення між Японією і Совєтами. Японія вимагає за те замирення здержання допомоги Китаєви з боку Совєтів. Та не знати точно, чого домагаються за те Совєти.

КОЛИ БУДУТЬ ВОЮВАТИ З АМЕРИКОЮ.

ТОКІО. — Японія не буде довго ждати, а таки піде війною проти Злучених Держав, як ті останні не допустять до Японії нафти, гуми і цинку, а далі як не погодяться з японським „новим порядком" в Китаю. Доперва як американці це зрозуміють, пише японська преса, буде можна зачати переговори про мирне полагодження спірних справ. Крім цього преса пише ще й про те, що Злучені Держави не є готові до війни.

НЕ ПРОТИ АМЕРИКИ.

РИМ. — В Італії є помітне поденервування з того боку, яке буде остаточне відношення Злучених Держав до потрійного союзу: Німеччини, Італії й Японії. Преса тепер підкреслює, що цей союз не є звернений проти Америки, якщо вона не піде до війни, а зачіпає тільки „воююччу Америку". Далі пишеться, що війна Злучених Держав з Японією означатиме теж і війну з „осю".

ПРИПИСУЮТЬ СОБІ „ПЕРШИЙ УДАР".

РИМ. — З нагоди пятьлітньої річниці підбою Етіопії пишеться в пресі, що цей підбій був першим ударом, що започаткував „упадок Великої Британії".

КАЖУТЬ ВЕРТАТИ ДО АМЕРИКИ.

БУДАПЕШТ. — Дораджується тим американцям, що ще залишились в Мадярщині, щоб вертали до Злучених Держав.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holodays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПЕРЕД ЕПОХАЛЬНИМ РІШЕННЯМ?

Німеччина, Італія й Японія подали оноді світові вістку про взаїмне порозуміння. Цей пакт перемінив подвійний союз Німеччини й Італії в потрійний союз. Цей союз є без порівнання сильніший від попереднього. Він рівночасно звязав зо собою вже виразно війну на східнім кінці Старого Світу з війною в західній частині Старого Світу.

Проти кого цей союз звернений, ясно відразу. Як самі учасники союзу заявляють, ці три великі держави бажають собі „нового порядку" в цілому світі, отже нового розділу посілостей. Жертвою „нового порядку" мають впасти інші держави, очевидно ті, що не зможуть себе обороняти перед напасниками.

Головний активний спротив проти цього союзу веде, як звісно Англія на заході, а Китай на сході. Хоча держави союзу стараються всіми силами зломати цей спротив, вони покищо ще не були в силі цього доконати. Вони не мають навіть виглядів цього скоро доконати.

Поза зачіпним союзом і поза зачепленими ним державами є властиво лише дві держави, що могли би в цьому конфлікті відограти поважнішу ролю: Росія, а передовсім Америка. Зо закінчення формування потрійного союзу Німеччина, Італія й Японія приступили негайно до акції притягнення на свій бік цих двох держав. Німецька контрольована преса, що від початку активнішої війни відносилася дуже обережно навіть до Злучених Держав, коли це порівняти з лайливим тоном, якого вживав давніше про президента Рузвелта Гітлер, тепер вертається знову до гострого тону й домагається від Росії й Америки ясної відповіди на питання: з ким ви стоїте?

Потрійний союз поставив Росію перед якраз тою ситуацією, якої Росія пробувала уникнути через союз з Німеччиною: небезпекою війни на два фронти. І на Америку пробує потрійний союз робити натиск через поставлення її перед можливістю війни на два фронти, себто на Атлянтику й на Пацифіку.

Яку політику „заграє" тепер Сталін, можемо догадуватися. Він буде далі старатися вимінати активної участи в війні, але рівночасно звичаєм шаканя буде старатися рвати для себе кусок, де лише буде можливе. Як довго йому буде вдаватися це робити, лише будучність покаже.

Америка не може приняти такого цинічного рішення, як Росія. Вона не може згодитися на поділ цілого світу на три сфери впливів, на поділ його між три імперії. Америка добре знає, чого їй в такому випадку ждати. Тому вона помагає Хінам і Англії. Та Америка хоче давати допомогу в певних межах; вона не хоче наприклад висилати своїх людей воювати поза краєм. Та потрійний союз знає ці настрої в Америці й пробує застрашити Америку, що на випадок, як вона не перестане давати й такої допомоги, яку вона тепер дає, їй прийдеться встрянути в війну всіми силами, себто посилати людей воювати поза край. Америка тепер поставлена перед важливе рішення: чи загроза потрійного союзу справжня, чи вдавана? І що Америці в кожному випадку робити?

ТРЕТЯ КАДЕНЦІЯ

Так виходить, що „третя каденція" президента Рузвелта стане властиво головним арґументом республиканців у надходячих президентських виборах. Бо так є, що Вендел Вилкі, республиканський кандидат, підкресляє раз-у-раз, що багато із теперішньої політики „нового розділу" він задержить. Він навіть обіцює, що це, що новий розділ тільки задумує зробити, його адміністрація дійсно зробить. Вилкі хвалить соціяльні реформи, переведені новим розділом, себто забезпечення робітників на старі літа і на час безробіття. Хвалить в основі законопроєкт про години праці і висоти плат. Хвалить у засаді „Доблю Пі Ей" та грошеві підмоги безробітним. Хвалить деякі реформи хліборобства, а навіть використовування водної енергії для виробу електрики. Вкінці він похваляє теж і теперішню кампанію воєнного зброєння. Він тільки зазначує, що ці реформи, що в засаді добрі, потребують певних поправок. А понадусе потребують інших людей, іншої урядової машини, яка це все якслід увелаб у життя. Таку саме адміністраційну машину він обіцює дати.

Ось і тому найгострішим питанням у тій кампанії остається властиво справа третього кандидування. Республиканці стараються якнайяскравіше представити, що третим кандидуванням Рузвелт ламає передівсім історичну традицію, покладену Вашинґтоном і скріплену опісля кількома іншими великими американськими президентами. Третім кандидуванням, кажуть вони, Рузвелт хоче ніби доказати, що він в Америці є незаступимий, та що ніхто інший не потрапить у сучасну пору вести державні справи так справно, як він. Вкінці — третім кандидуванням, кажуть далі, Рузвелт ставить Америку перед диктатурою. Бо внаслідок довгих літ урядування, він, хоч нехоч, так пообкладає себе людьми свого покрою, так влізе в память і душу загалу, що його персональне слово стане законом. По третім кандидуванні вже ніщо не буде на перешкоді ставати до четвертого кандидування, а вкінці готова в легкий спосіб наступити зміна конституції і президента вибератимуть уже на ціле життя.

Ось таке видвигають республиканці. Але при тому треба згадати, що проти третього кандидування виступають не лиш республиканці, але теж і посторонні люди. Щобільше, трапляється нераз і таке, що ті люди, що вже рішились голосувати на Рузвелта і його піддержують в надходячих виборах, не скривають того, що третє кандидування їм не подобається, бо криє в собі небезпеку, коли іде про будуче Америки.

Недавно в тій справі забирав слово декан правничого відділу Колюмбійського Університету, Янґ Смит. Проти третього кандидування подав він такі причини:

1) Третя каденція талановитого президента — а до третьої каденції добиваються лиш виїмково спосібні президенти знищить рівновагу, яка існує в теперішній правлячій системі між адміністраційним і судейським апаратом. Вплив президента буде такий великий, що він ділатиме на Найвищий Суд та на ті правничі чинники, що пояснюють конституцію і ціле законодавство. Адміністраційна і судівнича машина попадуть під один вплив. А в цім містяться великі небезпеки для цілого суспільного устрою.

2) Президент, урядуючи довгі роки, добере на ріжні найвищі і нижчі місця таких людей, які дослівно поділяють його думку. Бож звичайно таких людей добирають собі всі люди. Це природне, а навіть конечне. Але на далеку мету воно шкідливе. Бо згодом щезає ріжниця думок, ініціятива штивніє, а вся виконна сила опиниється в руках одного президента, який тоді мимоволі стає диктатором. Він тоді в легкий спосіб дає себе поновно вибирати, а навіть, коли цього забажає, в зовсім законний спосіб постарається про те, що його затверджують до смерти.

3) Для демократичної системи потрібно зміни уряду. Потрібно свіжих людей, свіжих думок, навіть колиб вони хвилево робили певні помилки і мали менше досвіду ніж попередня машина.

4) Демократична система не може припустити такого погляду, що якась людина в нації не може бути заступлена іншою людиною.

5) Американський президент не може бути дуже довгий час президентом ще й тому, що він водночас є президентом і головою своєї політичної партії. Коли він вже мусить відгравати цю подвійну ролю, то виринає тимбільша потреба його зміни.

В подібний спосіб висказується чимало інших чільних американців перед комітетом юродичних справ в сенаті. Цей сенатський комітет розглядає справу, чи не ухвалити закон, на основі якого булоб заборонено президентові держави кандидувати на цей уряд третім наворотом без перерви.

НЕВТРАЛЬНІ ДЕРЖАВИ ЕВРОПИ

Небагато тепер невтральних держав в Европі. Швеція, Еспанія, Швайцарія, Португалія, Фінляндія, Югославія, Мадярщина, Румунія, Болгарія, Греція, Туреччина та Савєтський Союз. Одначе, щодо того останнього, то польський уряд, що перебуває в Анґлії, заявив устами свого міністра закордонних справ, що він з ним у війні, хоч покищо лиш на папері. Значить Советський Союз не є невтральний. Та крім тих більших держав, є ще держави ліліпути, що тепер стараються вдавати невтральних, хоч їхня невтральність просто смішна, бо вони окружені воюючими державами і не маючи ніякої армії, попросту здані на ласку своїх воюючих сусідів. Кожної години вони можуть бути окуповані, тому. їхня невтральність цілком проблєматична. Саме про ті ліліпутові держави хочемо згадати.

Належать до них: Ватикан Місто або Апостольська Столиця, якої простір виносить щось понад 100 акрів, а населення не досягає повної тисячки. Лежить вона в середині Італії й жадного свобідного виходу на зовні не має. Поза Апостольську Столицю, є ще чотири інші ліліпутові невтральні держави, що правлять собою самі, але їх сильно дотикає боротьба їхніх могутніх сусідів. Тими державами є: Андора в Пиринеях, Ліхтенштайн над Реном, Монако на Рівієрі і Сан Маріно внутрі Італії. Усі вони не є узброєні, з виїмком хіба одної гармати, яку держать для паради. Усі вони тепер сподіються, що їх полишать у супокою, коли нові мирові договори будуть заключені. Одна з тих ліліпутових держав має причину бути нервовою і боятись за свою будуччину. Ця маленька держава, якої володар зоветься Луїс II, находиться лиш кілька миль від Ментони в Франції, яке то місто заняли італійські війська. До підписання примиря між Францією й державами „осі", принц Луїс носив однострій французького ґенерала, хоч його край був у мирі. Коли Франція програла війну, принц Луїс, який дав дозвіл французьким військам перейти через його територію, згідно з договором, перемінив свою напів-уніформовану почесну сторожу в звичайну поліцію і сам зняв свій однострій. Італійці завязали тепер у місті Вентемілія, сусіднім з Монако, Комітет, якого завданням є вічно кричати: „Хочемо Монака". Усі чотики малі держави від вибуху війни є в економічних клопотах. Найліпше з них під цю пору стоїть ще Андора. Хоч її дохід, творить головно продаж марок, то ще тепер послугуються гірськими дорогами для перепачкувань, а 5,200 горожан тої держави, головно фармері і пастухи, одержують таким чином вищі ціни за їхнє збіжжя й кози.

Касино в Монте Карльо, в Монако, відоме на цілий світ. Це дім гри, який творив головний державний дохід. Та тепер стоїть він майже порожний, бо війна прогнала його найліпших гостей-грачів. Тепер цей славний дім гри знова отворено, одначе, як пишуть, мало гроша переходить через ґазардові столи.

Ліхтенштайн має молодого володаря, Франца Йосифа, що належить до небагатьох багатих князів парубків, які ще полишились в Европі. Тепер він переважно займається полюванням в горах свого маленького князівства, положеного між Австрією і Швайцарією. Населення Ліхтенштайну, що виносить 10,200 душ дякує тепер второпности і далекозорости свого попереднього володаря, що в 1924 році звязав економічно долю свого краю з Швайцарією а не з Австрією. Тому Ліхтенштайн є тепер у дійсности під швайцарським протекторатом і приняв навіть швайцарську систему пайок (порцій) поживи та ґазоліни. Хоч другим сусідом Ліхтенштайну є Німеччина, небагато мешканців Ліхтенштайну вірить, що їх малий край, що обіймає 65 кв. миль, буде видаватися потрібним для війська Гітлера.

Сан Маріно, одна з найстарших держав в Европі, жалується на недостачу туристів і збирачів поштових марок; одначе цею републикою опікується Мусоліні. Італія оточує довкола цю малу републику. Коли Італія розпочала війну по стороні Німеччини з Францією та Великою Британією, з 14,000 мешканців Сан Маріна кілька десятків зголосились до італійської армії. Оначе вони ще чекають на поклик до армії. В Італії є тепер чототри безмясні дні в тижні, а також не можна там пити цілком кави. Та як італійцеви пощастить дістати трохи ґазоліни до самоходу, і діотатись до Сан Маріно, то там має мяса до схочу, а кави, скільки лиш забажає.

Земля, довкола Лондону в Анґлії була 60 до 70 стіп вища в Камінним віці ніж тепер і западається 9 цалів на одно століття.

Череду 3,000 овець може цілком добре припильнувати добре витресований пес з породи „Колі".

Не всі дураки вже вимерли, а що гірше, багато з них ще не вродилися.

ПЕРЕДАЄ БУЛАВУ.

При своїм повороті до Вашинґтону, Джан Ґарнер, віцепрезидент Злучених Держав, дістає назад молоток від сенатора Питмена, що вів нарадами сенату підчас неприявности Ґарнера.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ І.

(49)

Але цим хотіла лише потішити себе й угамувати інший здогад, що в нім боялася сама собі признатись, а саме: чи не дурив він її вчора ввечері, улещуючи ласкавими словами та благаючи навколішках її згоди сватати Обеременківну, щоб приспати пильність материну на той час, коли мав дременути за січовиками на Запоріжжя?... В глибині душі вона сливе певна була, побачивши нерушену синову постіль, що так воно й є. але цей здогад був такий страшний, що вона вперто не хотіла признатися собі, що в нім більше певности й, як той, що потопає, хапалася за тріску, аби хоч на деякий час іще відволікати лиху правду.

Сама себе дурила, з побільшеною щирістю працювала коло свого невеличкого господарства, навіть у вікно на вулицю не раз виглянула, чи не йде, хоч давніше цього ніколи не робила. Як же вона здивувалася й перелякалася, коли, скінчивши роботу й одягаючись іти на торг, виглянула у віконце й побачила коло воріт жовнірів.

— Ой, лишенько! — аж зойкнула, — чого їм тут треба?... Чи не накоїв чого мій паливода вночі? чи не вскочив у якусь халепу з тими харцизами січовиками?... Ідуть... сюди йдуть... Бідна моя голівонько!...

Ноги в неї затрусилися, й вона, як стояла, так і опустилася на лаву, дослухаючись до тупотняви в сінях.

У хату ввійшов лише ротмистр і двоє кварцяників, решта чатувала надворі.

— Здоров, стара! — привітався старшина й озирнувся по хаті. — Ти сама?... А деж син?

— „Яж казала, що так", — подумала про себе стара, а далі в голос:

— А на віщо він вам?

— Не треба булоб, то не прийшлиб.

— Нема його... не ночував у хаті... Он і постіль не рушена.

— Ага, ми так і знали...

— „Ой, Божеж мій! — знов мигнула старій думка в голові, — колиб не нашкодити дитині..." Вороже почуття до непроханих гостей спалахнуло раптом і витиснуло ввесь переляк, що був запанував у серці.

— Що ви знали? — схопилася Василиха й ступила кілька кроків уперед.

Ротмистр узяв із рук у кварцяника бриля й показав їй:

— Це не твого сина бриль?

Василиха підійшла ближче й пильно оглянула бриля. Не було сумніву, що бриль Павлів.

— Де ви його взяли? — спитала суворо, але голос їй затремтів, і різке страхіття полізло в голову. — А деж хлопець?

Старшина іспитуюче задержав на ній свій погляд.

— То ти, бабо, не знаєш?... Ну, то я тобі скажу... Твій син цієї ночі видер вікно в покоях пана старости, щось, мабуть, потяг, бо там багато дечого є, й утік, а бриля цього загубив у покої.

В старої й серце впало. — „Павло її злодій?!... Ні, це берхня... це наклеп... хлопець гультай — це так, але злодій — ніколи!..."

— То мій син злодій, виходить? — промовила, ледве здержуючи людь, якою раптом закипіло серце.

— Певне, що злодій!

— А щоб ви так дихали, проклятущі!... — не видержала стара. — Щоб на дитину отаке брехати!... Та він у рідної матері без попиту дрібнички не зачепить, а то щоб поліз видерати вночі чужі вікна!... Брехали твого батька діти, та й ти з ними!...

— Но-но, стара, дивись із ким говориш! — спалахнув старшина.

— З ким говорю?... Та я за свою дитину й самому старості очі повидераю з лоба...

— Пху! чорт, а не баба!... Та коли твій син такий святий, то яким же чином бриль його опинився в покоях у самого старости, та й вікно видерте...

— А я знаю?!... У нього й питайте...

— Та деж він?

— Вони мене питають! — ударила руками об поли Василиха. — Чи я з ним до вашого старости в покої вікнами лазила?!... Гетьте мені зараз із хати, а то як візьму коцюбу...

— Та ти сказилась?!... На кого зіпаєш?!...

— Сам ти скажений, і батько твій скажений!... Гетьте, кажу, — мені на торг треба поспішати, а не слухати ваші теревені...

— Пху, діявол!... Ану, обшукай котрий хату, а другий — у сінях та на горищі.

Жовніри кинулися виконувати наказ. Василиха дивилася, як один із них помацав постіль, заглянув під ліжко, під лаву, що на ній послано було для „дитини" й ще не прибрано, далі скочив на припічок і зазирнув на піч; навіть відтулив заслонку й подивився в гарячу піч із горшками. Це останнє викликало в старої новий вибух обурення:

— Чи хто видав таке, чи чував! У піч поліз, ледащо! Та що я спекла його та держу в гарячій печі, щоб не захолонув?!... А бодай на вас чума! А щоб вам очі повилазили заглядати, де не треба!...

— Ну, заторохкотіла. Що там? — звернувся ротмистр до того, що оглядав горище й сіни, — нічого?...

— Нічого, пане ротмістре, — відповів жовнір.

— Щеб пак! — буркнула, відвертаючись, Василиха.

— Ну, — звернувся ротмистр ізнов до господині, — то так і не скажеш, де твій шибайголова?...

Вона скинула на нього лютий погляд, а далі з притиском:

— Яб тобі сказала щось, та святих образів і людей сором!...

Ротмистр зареготався.

— Ну, й чортоваж баба, — люта яка! Не дарма й син чкурнув десь так, що й псами не знайдеш. Ходім пошукаємо ще в дворі та в городі.

— Ідіть під три вітри, шукайте... І кабанця мені з хліву не випустіть, а навгороді грядок не поволочіть!... Пху! — ще й плюнула вслід кварцяникам Василиха, але коли вони зачинили за собою двері, вона, ледве пересуваючи ноги, підійшла до лави й важко опустилася на неї.

Всього могла сподіватися, тільки не цього. Нічого не могла зрозуміти й не знала, що думати. Павло — злодій, — це не вкладалося їй у голові, та й матернім серцем чула, що тут щось не те. Але що?... Коли не злодій, то чого криється десь і додому не зявляється?... Каже — вікно видер і бриля загубив, тікаючи...

Той бриль найбільш збивав стару з пантелику. Якби не він, узялаб коцюбу або лопату й вигналаб напасників із двору, не то, що з хати, й на шаблі та на пистолі їхні не подивиласяб, а то... Хто зна, може й справді...

Вперше, відколи жив Павло, закрався в душу її сумнів у його чесноті.

(Дальше буде).

КОЖЕН НА СВОЙОМУ СТАНОВИЩІ

Невдовілля буває часто причиною утечі від обовязків. Жаль до громадянства за те, що воно ніби не доцінює чиєїсь праці, та що хтось через те грає у громадянстві підрядну ролю, переходить у деяких випадках у так званий „інферіоріті комплекс", тобто у почуття якоїсь нижчости. Тоді буває, що людина замісць народнім робітником, стає народнім шкідником. Коли по громадах є ідейні громадяни, що хочуть займитися такими одиницями, то це треба назвати шляхотним замислом. Колиж нема, то таким вічно невдоволеним годі помогти. Колиб вони були нормальні люди, то відчувалиб як отсей ґенерал, що то його хотіли понизити і в часі святочного обіду, не посадивши його на відповідне місце. Та ґенерал знайшов вихід, кажучи: „Тут сидить ґенерал і йому належиться пошана, а не місцю!"

Не кожна людина може мати рангу „ґенерала", але проте може виконувати дуже добре роботу, яка хвилево їй припаде. Про таку роботу нераз кажуть, що це „низька" робота. На ділі в громадянській праці нема „низької роботи". Коли один з бувших президентів Америки став комісарем доріг у свойому повіті, то, як кажуть, сповняв цей обовязок так совісно й талановито, якби це був уряд президента. Таких прикладів багато, а всі вони вказують, що серіозний чоловік не вважає на почести, а на доцільність праці, яку він може виконати.

Саме перед кількома днями помер Джан Кенеді в Нортгемтон, Масс. Свого часу при виборах до місцевої шкільної ради він переміг Калвина Кулиджа, закидуючи йому, що він бездітний. Кулидж був тоді справді бездітний, бо щойно по шлюбі. Та Кулидж не взяв собі прогри до серця, а далі займався громадськими ділами, аж поки через припадок, не став президентом. Його противник, Джан Кенеді, не шукав за почестями, а залишився на становищі члена шкільної ради і там виказав свій справжній талант. Потім бував вибраний на інші „підрядні" становища й на кожному вивязувався знаменито із своїх обовязків. Можливо, що якби був використав нагоду, яка йому траплялася при перемозі над Кулиджом, міг бути вибранцем долі і теж „припадково" дістатися на „високу" позицію. Та доля має свої химери і припадкове щастя не кожному служить. Зате те, що людина здобуде своєю пильною працею, є цінне не лише для нього самого, але й для оточення. Цінне тому, бо пригадує людям на нижчих становищах, що служити батьківщині може не лише ґенерал, президент, міністер, начальник якогось бюра, але й звичайний вояк, міністеріяльний урядовець, механік у фабриці, писар у бюрі, секретар організації. Кожен має свою ділянку, яка в даному моменті може бути така важна, як напр. становище машиніста на залізничому потязі в часі наближаючої катастрофи. Притомність ума такого машиніста може врятувати залізничий потяг, котрим їде президент держави на важний міжнародній зїзд.

При міркуваннях про віднову народнього життя по наших громадах, варт і на це памятати.

С.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

НА НАРОДНІ ПОТРЕБИ

ІСТОН, ПА.

З відвідин на добру ціль.

Дня 15 вересня ц. р. п. Ілля Дня 15 вересня ц. р. п. Ілля Лисогір з родиною, з Годзон, Н. Й., в товаристві Максима Лисого з Менвил, Н. Дж., несподівано відвідали свого приятеля п. Дешевського в Істон, Па. Серед гарної забави приявний заявив, що гості приїхали на сам час, бо саме родина Дешевських святкує „поправини" подружжя своєї доньки, а також 33-літний ювилей свого власного подружжа. П. Лисогір з тої нагоди зазначив, що коли гості так щасливо влучили, то треба зложити щось і на народні ціли та в той спосіб ще краще звеличати цю хвилю. Приявні радо згодились і зложили на народні ціли $5.25. Зложили по $1: І. Лисогір, Ю. Гриньків, І. Дешевський, М. Підгайний, М. Горон; А. Ткач 25 ц.

М. Підгайний.

ЗА ДУРНЕ БАЗІКАННЯ.

Був собі в Едмонтоні чоловік українського роду, але невеликого розуму. Вдалось йому дістати добре платну міську роботу, збагатився і думав, що всі розуми поїв, хоч ледви навчився читати. Почав мудрагельствувати. Зустрів жінку, якої чоловік вписався до війська і вже є на воєнім фронті в Англії. І сказав до неї: „Твій чоловік такий і сякий, нащо він вписувався до армії? Німці вже 200 миль зайшли в Англію і твому чоловікові прийде марний кінець". Справа опинилась у поліційнім суді і не зважаючи на знамену оборону англійського адвоката Огілві, що є теж елдерменом і частинно настоятелем Волтера Жишкевича, того останнього засуджено на 60 днів арешту за дурне базикання. Називав інших дурними за те, що боронять прибрану вітчину, а тимчасом опинився між дурними. Вніс відклик до вищої інстанції, але чи він багато поможе, треба сумніватися. А тимчасом і добреплатну роботу втратив і своїм землякам чести і слави не приніс.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МАНВІЛ, Н. ДЖ. — Треті квартальні збори Тов. ім. Т. Шевченка, відд. 349. відбудуться на 13. жовтня в 2. годині пополудні в Набожинського. Повинність всіх членів прибути на збори, бо урядники й контрольори будуть здавати звіт з діловодства з трох місяців. — Ілько Шеґера, предс.; Дмитро Федина, кас.; Никола Лісний, секр.

МОНЕСЕН, ПА. — Збори Бр. св. Ап. Петра і Павла, відд. 338., відбудуться в неділю, 13. жовтня по обіді в годині 2., в гали парафіяльній, 17 Рід евн. Проситься всіх членів прибути на збори, а довгуючих членів проситься вирівнати свої довги. За уряд: — Михаїл Ковал, предс.; Николай Хомош, кас.; Николай Куць, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. — Треті квартальні збори Тов. ім. Івана Франка відбудуться в неділю, 20. жовтня, в 1. годині пополудні в цер. гали. Проситься членів прийти на збори й вирівняти свої довги. — Й. Ґалонцка, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Петра і Павла, відд. 220 повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 12 жовтня в парох. салі, 4950 Савт Поліна Стр., 7:30 вечером. Є дуже важні справи до полагодження. Проситься всіх членів обовязково прибути на збори. — Василь Саґан, предс.; Григорій Гаврилюк, кас.; Петро Жовнірчак, секр.

БРІСТОЛЬ, КОНН. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, відд. 390. відбудуться 13. жовтня, точно в годині 2. пополудні, в хаті Горожанського Клюбу, Mackanik St., Foresville, Conn., проситься членів о передконвенційну кампанію, за приєднання нових членів, щоби наш відділ не був позаду. Є важні справи до полагодження. Неприсутні члени будуть підлягати карі після ухвали. І. Буґрин, пред.; А. Ярема, кас.; М. Савяк, секр.

В АМЕРИЦІ ЙДЕ БУДОВА ЦЕРКВИ 46 ЛІТ

Єпископальна англіканська катедра св. Івана при 116 вулиці в Ню Йорку це величава будівля на узгірю. Її почали будувати ще в 1894 році. Отже біжучий рік, це 46-тий рік її будови. Знадвору вона вже викінчена, внутрі ще багато бракує до викінчення. Її будівельний розвиток слідила пані Антонетта Гарвей, що від 1906 р. збирала сама світлини з процесу її розбудови. Вона має вже 3,000 негативів, а кількасот з них передала Нюйорському Історичному Товариству на виставу. Серед збірки є фотографії самих основ будови і тому вони тепер незвичайно цінні, бо вказують теж на способи таких будов, уживані ще перед 44 роками.

КНЯГИНЯ ВИНДСОР
приймає членів акватичного клюбу.

ДЛЯ ГОСПОДИНЬ.

(Прання всякого роду прального одіння).

При пранню одіння треба триматися наступних правил:

1. Уживати літньої води й мягкого мила.

2. Витискати й прати в милинах радше як натирати. Натирання притуплює блискотіння одіння.

3. Переполікувати докладно у воді з тою самою температурою й усувати воду через витискання й удари біля між сухими рушниками.

4. Щодо шовків, то не треба морщити їх більше як потреба. Сушити їх якнайшвидше оскільки це можливо, одначе ніколи на сонці. Скоре сушення запобігає знакам від води.

5. Прасувати треба завжди з лівої, цебто відворотної сторони й умірковано теплим залізком. Тому, що понджі, цебто пральний шовк, легко присвоює собі знаки від води, треба його прасувати на сухо, а якщо появляться зморщки, то треба звохчити шматку, під якою прасується, а ніколи сам панджі.

НА ШЛЯХУ ДО УПАДКУ.

БЕРЛІН. — Так глядить німецька преса на теперішнє положення Великої Британії, коли обговорює потрійний союз. Каже, що Англія тепер відокремлена і хилиться до упадку. Заразом та преса заповідає Злученим Державам такий самий упадок, якщо вони хотіли Англію рятувати і вступити до війни по її стороні.

ЕДІЗОН ТАВРУЄ ПАЛЕННЯ ВИБОРЧИХ КНИЖОК.

НЮ ЙОРК. — Хоч Чарлс Едізона видвигнула Демократична Партія на губернаторського кандидата в Ню Джерзі, а навіть одобрив його політичний „бос" Гейґ, проте Едізон дуже гостро наватрував спалення виборчих книжок, якого доконали люди Гейґа. Едізон заявив, що волів би програти в виборах, ніж це покривати.

ТАРЗАН, ч. 120. Загадка для ватажка.

Говко звявився нагло в свойому домі в селі, з якого він був прогнаний на домагання Тарзана.

Старий ватаг Довандо був збентежений. Говко був його сином, але він теж був ворогом Тарзана, пана й володаря нетрів.

„Чого ти хочеш?" — запитав Довандо. — „Хочу войовників" — відповів Говко. „І то багато войовників, щоб я міг вибити слонів".

„Таж Тарзан нас покарає!" з острахом сказав Довандо. Одначе виродний син сказав поволи зо сміхом: „Ми вже не потребуємо боятися Тарзана!"